

สรุปบทความวิจัยเพื่อเผยแพร่

การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความรู้และความตระหนัก ของผู้สูงอายุต่อผลกระทบของการใช้
สารเสพติดประเภทกัญชา โดยใช้กลไกการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเชิงพื้นที่
ตำบลสถาน อำเภอปัว จังหวัดน่าน

อิสรภาพ มาเรือน และคณะ
สำนักงานสาธารณสุขอำเภอปัว จังหวัดน่าน

กัญชา จัดเป็นพืชสมุนไพรที่มีประโยชน์และนำมาใช้ในทางการแพทย์มาอย่างยาวนาน โดยในประเทศไทยนั้น กัญชายังจัดเป็นยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 5 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 อย่างไรก็ตามประเทศไทยได้มีนโยบายกัญชาทางการแพทย์ครั้งแรกขึ้นในประวัติศาสตร์ชาติไทยในปี พ.ศ. 2562 ท่ามกลางความไม่ชัดเจนก่อให้เกิดความสับสนในประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ทั่วประเทศ เป็นปัจจัยกระตุ้นให้มีการผลิตยาและน้ำมันกัญชามาใช้ โดยไม่ผ่านการรับรองจากหน่วยงานของภาครัฐ และการโฆษณาเกินจริง ซึ่งทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้อง และเกิดการเจ็บป่วยขึ้น โดยกลุ่มที่น่าเป็นห่วงว่าจะได้รับผลกระทบมากที่สุดคือ กลุ่มผู้สูงอายุ เนื่องจากการขาดความรู้ ไม่เท่าทันกลไกการโฆษณา และส่วนใหญ่จะมีโรคประจำตัวหลายโรคที่ต้องการรักษาให้หายขาดด้วยตำรับกัญชา จึงนำเอาผลิตภัณฑ์มาใช้หรือบางส่วนก็ปลูกกัญชาและผลิตยาใช้เอง เป็นต้น

ตำบลสถาน อำเภอปัว จังหวัดน่าน เป็นอีกตำบลหนึ่งที่มีปัจจัยเสี่ยงที่ผู้สูงอายุจะถูกชักจูงหลอกลวงให้ซื้อยาที่มีส่วนผสมของกัญชาได้ง่าย ซึ่งย่อมจะได้รับผลกระทบและเกิดการเจ็บป่วยเพิ่มขึ้นในอนาคต ดังนั้น ภาคีเครือข่ายตำบลสถานจึงได้พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความรู้และความตระหนัก ของผู้สูงอายุต่อผลกระทบของการใช้สารเสพติดประเภทกัญชา โดยใช้กลไกการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเชิงพื้นที่ ตำบลสถาน อำเภอปัว จังหวัดน่าน ขึ้น โดยมีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดทำแผนกลยุทธ์ในการเสริมสร้างความรู้และความตระหนัก (Strategies : S) 2) การเสริมสร้างความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับการใช้สารเสพติดประเภทกัญชาของผู้สูงอายุ (Capacity building : C) 3) การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเชิงพื้นที่ (participation of network : P) และ 4) การจัดการความรู้เพื่อการพัฒนา (Knowledge management : K) โดยมีผลของการดำเนินงานที่สำคัญ คือ ชุมชนมีแผนปฏิบัติการ 3 แผนงาน ได้แก่ 1) แผนปฏิบัติการด้านการเสริมสร้างความรู้และความตระหนัก 2) แผนปฏิบัติการด้านการรณรงค์ระดับชุมชน/หน่วยงาน/องค์กร และ 3) แผนปฏิบัติการด้านการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเชิงพื้นที่ ซึ่งผลจากการนำแผนไปปฏิบัติได้ก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ดังนี้

1. ชุมชนมีคณะทำงานการเสริมสร้างความรู้และความตระหนักต่อผลกระทบของการใช้สารเสพติดประเภทกัญชา ตำบลสถาน อำเภอปัว จังหวัดน่าน 1 คณะ จำนวน 22 คน
2. มีกิจกรรมการเสริมสร้างความรู้และความตระหนัก ประกอบด้วย การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับผลกระทบและพิษภัยของสารเสพติดประเภทกัญชา การรณรงค์ระดับชุมชน/หน่วยงาน/องค์กร ประกอบด้วย การรณรงค์ สอดแทรกความรู้ในวันสำคัญและเทศกาลต่าง ๆ ตามแต่โอกาสจะเอื้ออำนวย
3. มีการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเชิงพื้นที่ เช่น การคืนข้อมูลการดำเนินงานให้กับภาคีเครือข่ายในเวทีสาธารณะต่าง ๆ การเสนอแผนงานเรื่องกัญชาเข้าสู่แผนพัฒนาตำบลและแผนงบประมาณกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล รวมถึงการส่งเสริมสนับสนุนสมรรถนะทางกายและจิตใจ

ของผู้สูงอายุให้เพิ่มขึ้น

ซึ่งผลจากการดำเนินงานดังกล่าว ส่งผลดีต่อชุมชน ดังนี้

1. ผู้สูงอายุมีความรู้เกี่ยวกับสารกัญชาในระดับสูง ร้อยละ 83.51 และมีระดับเจตคติ ระดับความตระหนัก พบว่า เพิ่มขึ้นสูงกว่าก่อนดำเนินการและมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ประชาชน แกนนำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีเครือข่าย พบว่า มีส่วนร่วมในการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด โดยส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามแผนงาน พร้อมทั้งได้ความรู้นำไปปฏิบัติในครัวเรือนของตนเอง ด้านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้จัดทำแผนรองรับ โดยบรรจุเรื่องกัญชาเข้าไปในส่วนหนึ่งของแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของตำบล และด้านภาคีเครือข่าย มีการบูรณาการภารกิจและทรัพยากรร่วมกัน

3. ผลการประเมินความพึงพอใจในการดำเนินงาน ภาพรวมประชาชนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจระดับมาก ร้อยละ 96.15 โดยอยากให้มีการจัดให้มีกิจกรรมการเสริมสร้างความรู้และความตระหนักของผู้สูงอายุต่อผลกระทบของการใช้สารเสพติดประเภทกัญชา ขึ้นในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ร้อยละ 100

อย่างไรก็ตาม มีข้อเสนอแนะเพื่อให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น ควรเร่งให้ความรู้สร้างความเข้าใจ ถึงพิษภัย และผลกระทบของกัญชาที่จะเกิดกับผู้สูงอายุและจะส่งผลกระทบต่อชุมชน เพื่อให้ชุมชนเกิดความตระหนักและเข้ามามีส่วนร่วมจัดการปัญหา หน่วยงาน ชุมชน ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการรณรงค์เกี่ยวกับผลกระทบของสารเสพติดประเภทกัญชาเกิดขึ้นในชุมชนอย่างหลากหลาย ต่อเนื่อง และยั่งยืน และภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนควรหากวิถีเสริมสร้างและอ้างกระบวนการมีส่วนร่วมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้คงอยู่ตลอดไป โดยต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหรือบูรณาการให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของบริบทพื้นที่และบริบทของภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ด้วย